

در محضر نور

امام جعفر صادق عليه السلام

لَا يُتَّبَعِي لِمَمَرٍّ أَوْ لِعَظْلٍ فَتَسْهَى وَ لَوْ أَنَّ تَعْلُقَ فِي عُقْبِهَا فَلَاذَّةَ وَ لَا يُتَّبَعِي أَنْ تُدْعَ يَدَهَا مِنْ الْخُضَابِ وَ لَوْ أَنَّ تَمَشَّهَا بِالْجِئَاءِ مَشًّا وَ إِنَّ كَانَتْ مُسِنَّةً.

روا نیست زن خود را بی‌زیور گذارد، گرچه گردن‌بند بگردن آویزد و خوش نیست که دستش بی‌خضاب باشد، گرچه حنا را بر آن بمالد و پاک کند و گرچه سالخورده هم باشد.

الأمالي (المصدوق)، ج ۱، ص۳۹۶

نگاهی گذرا

به دغدغه‌های سیاسی

آیت‌الله‌العظمی

محقق کابلی

در لابلای بیانیه‌ها

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین قربانعلی فصیحی غزنوی استاد جامعةالمصطفی مشهد

آیت‌الله قربانعلی محقق کابلی (۱۳۰۷-۱۳۹۸ش) از مراجع تقلید شیعه اهل افغانستان بود. او پس از سقوط طالبان، شیعیان افغانستان را به مشارکت در نظام سیاسی این کشور تشویق کرد. محقق کابلی حدود ۲۰ سال (۱۳۳۲ - ۱۳۵۱ش) در حوزه علمیه نجف تحصیل کرد. او پس از کودتای کمونیستی سال ۱۳۵۷ش در افغانستان، به مبارزه علیه دولت کابل پرداخت و پس از تأسیس حزب وحدت اسلامی، مسئولیت شورای نظارت آن را به‌عهده گرفت. محقق کابلی در قم درس خارج فقه تدریس می‌کرد. کتاب پنج جلدی المباحث الفقهیة از آثار اوست. مرحوم محقق کابلی در ۲ خرداد سال ۱۳۹۸ش در قم درگذشت و در حرم حضرت معصومه علیها السلام دفن شد. هفته‌نامه افق حوزه به‌مناسبت سالروز رحلت این عالم بزرگوار با حجت‌الاسلام والمسلمین قربانعلی فصیحی غزنوی، از استاد جامعه المصطفی العالمیه مشهد و همراهان این عالم فقید، به گفت‌وگو پرداخته است که در ادامه می‌خوانید.

◦ **از نحوه آشنایی حضرت‌عالی با مرحوم محقق برای ما بگویید؟**

● بنده از سال‌های جهاد – در افغانستان – با مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی آشنایی داشتم. آن زمان بنده طلبه بودم. یکی از دوستان ما به‌نام مرحوم شهید سید علی‌اکبر مصباح مزاری، در سفر حج با حجت‌الاسلام والمسلمین قرآنتی رویه‌رو می‌شوند و با ایشان سلام و علیک گرمی می‌کنند. ایشان سؤال می‌کنند کجا خدمت شما رسیده‌ام؟ مرحوم شهید مصباح مزاری گفتند: شما را در تلویزیون دیده‌ام و حجت‌الاسلام والمسلمین قرآنتی، خیلی خندیده بودند. آشنایی ما هم با مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی به‌همین صورت بود. ایشان به‌عنوان یکی از بنیان‌گذاران تشکیلات پاسداران جهاد اسلاری افغانستان بودند و بنده در این تشکیلات عضو بودم و در سال ۱۳۶۴ بنده به‌عنوان نماینده پاسداران جهاد اسلامی و به‌عنوان فرد ارشد حجاج مجاهدین به سفر حج رفتم و آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی رحمته الله به بنده دستور دادند، شما به‌عنوان سرپرست حدود یکصد نفر از پاسداران همراه ایشان باشند و با صحبت‌های خاصی ما را راهی کردند و موقع حرکت در گوش ما اذان گفتند. ◦ **از آنجایی‌که ایشان از شاگردان میرز آیت‌الله‌العظمی خویی رحمته الله بودند.**

چگونه برخلاف مثنی سیاسی شاگردان مرحوم خویی رحمته الله، این‌گونه در مباحث سیاسی ظهور و بروز داشتند؟

● با اینکه شاگردان مرحوم آیت‌العظمی خوئی در سیاست زیاد دخالت نمی‌کردند؛ اما ایشان صف‌شکن بودند و شرایط زمان و موقعیت اجتماعی را در نظر داشتند و بر خلاف مبنای اصلی شاگردان مرحوم آیت‌الله‌العظمی خوئی وارد فعالیت‌های سیاسی شدند و در تشکیلات پاسداران جهاد اسلامی افغانستان بسیار فعال بودند.

روزی در ساختمان وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران در تهران بودم و ایشان را دیدم که در راهرو نشسته‌اند تا به کارهای مهاجرین افغانستانی رسیدگی کنند. روز بعد که ایشان را ملاقات کردم، عرض کردم: آیا این برای شخصیت شما توهین تلقی نمی‌شود که پشت درب منتظر بمانید؟ بهتر نیست از قبل برنامه‌ریزی صورت بگیرد تا شما منتظر نمانید؟

ایشان گفتند: اگر امر دایر بر این است که من خدمتی به مردم بکنم و توهینی به شخصیت من صورت بگیرد و من به‌جهت خدمت به مردم، با کمال میل این شرایط را می‌پذیرم و آن را به‌عنوان ثواب تلقی می‌کنم. دیدگاه ایشان به این صورت بود که در عین حالی که یک مرد عالم بودند؛ اما در مسائل سیاسی و اجتماعی به‌صورت فعالانه شرکت داشتند.

ایشان بعد از مهاجرت از افغانستان به پاکستان، سازمان دفاع از حریم اسلام را در پاکستان تشکیل دادند و در شهر قم نیز، اتحادیه علما را پایه‌ریزی کردند و بعد از آن بود که پاسداران جهاد اسلامی را شکل دادند و بعد از اعلام مرجعیت ایشان نیز، دبیری شورای عالی نظارت حزب وحدت اسلامی افغانستان را به عهده گرفتند و در این حزب جایگاه بالایی داشتند.

◦ **بعد از اعلان مرجعیت، جایگاه و نفوذ سیاسی مرحوم محقق کابلی در افغانستان چگونه بود؟**

● اعلام مرجعیت ایشان نیز با توجه به شرایط سیاسی و اجتماعی افغانستان، برکات زیادی داشت و در حال حاضر خلأ وجود ایشان در جامعه افغانستان احساس می‌شود. ایشان بر اساس احساس مسئولیت، اعلام مرجعیت کردند؛ چراکه احساس کردند، در شرایطی قرار دارند که چنانچه به‌عنوان رهبر حزب باشند، شیعیان متحد نمی‌شوند؛ لذا با اعلام مرجعیت ایشان، مردم افغانستان در اکثر موارد به اعلامیه یا فتاوی ایشان توجه می‌کردند و مقلدین زیادی در داخل افغانستان و در بین مهاجرین افغانستانی داشتند و بسیاری از افراد هنوز هم، مقلد ایشان هستند.

یکی از برکات مرجعیت ایشان، همبستگی و اتحاد شیعیان افغانستان

سخن بزرگان

آیت‌الله شهید مطهری رحمته الله

اسلام هرگز نمی‌خواهد زن بیکار و بی‌عار بنشیند و وجودی عاطل و باطل بار آید. پوشانیدن بدن به استثناء وجه و کفین مانع هیچ‌گونه فعالیت فرهنگی، اجتماعی یا اقتصادی نیست. آن چه موجب فلج کردن نیروی اجتماع است، آلوده کردن محیط کار به لذت‌جویی‌های شهوانی است.

مسأله حجاب، ج ۱، ص ۹۳

از دنیا رفتند. می‌توانیم بگوییم، یک نسل از استوانه‌های علمی ما، یکی پس از دیگری در ظرف یکسال گذشته از دنیا رفتند؛ البته شخصیت‌هایی مانند آیت‌الله‌العظمی فیاض حضور دارند که در نجف اشرف هستند و در داخل افغانستان هم مقلدینی دارند؛ اما جایگاه مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی از لحاظ اجتماعی، جایگاه ویژه‌ای بود؛ البته بعد از رحلت ایشان، دفترشان آیت‌الله فاضلی را به‌عنوان جانشین ایشان معرفی کردند و همچنین یکی از علمای افغانستان در کابل به‌نام آیت‌الله واعظ‌زاده اعلام مرجعیت کرده‌اند؛ اما اینکه مورد اعتماد مردم قرار بگیرند و خلأ وجود مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی از بین برود، نیاز به زمان زیادی دارد و مردم همچنان سرگردان هستند و جای خالی کارهای خوبی که ایشان انجام می‌دادند، احساس می‌شود. هر کسی می‌تواند اعلامیه بدهد و سخن بگوید؛ اما امروزه اعلامیه و سخن تأثیرگذار وجود ندارد. در جمهوری اسلامی ایران وقتی امام خمینی رحمته الله سخن می‌گفتند، بلافاصله تأثیر آن در بازار احساس می‌شد. در افغانستان هم، سخن آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی رحمته الله به‌همین صورت بود و بعد از رحلت ایشان، خلأ وجودشان احساس می‌شود.

◦ **اگر بخواهیم به جایگاه وحدت‌آفرین مرحوم محقق آن‌گونه که هست، واقف شویم، ابتدا باید وضعیت فرهنگی و اجتماعی مردم افغانستان را بشناسیم، لطفاً در این‌باره توضیحی بدهید؟**

● افغانستان از چهار قوم کلان ازبک/اوزبیک، تاجیک، پشتون و هزاره تشکیل شده است. هر کدام از این اقوام در بین خودشان، دارای قومیت‌هایی هستند؛ هزاره که جامعه شیعه افغانستان است، از جوامع قزل‌باش، بیات، سادات، بلوچ و هزاره تشکیل می‌شود.

برخی اختلافات در بین این اقوام شیعه وجود دارد و دشمن از این اختلافات استفاده می‌کند و به‌خصوص از اختلافات بین اقوام سید و هزاره و مسائل‌ی را به وجود می‌آورد؛ درحالی‌که تمامی این اقوام شیعه دوازده امامی بسیار خالصی هستند.

در تاریخ آمده است که امیرالمؤمنین علیه السلام نامه‌ای به مردم ولایت غور افغانستان نوشتند و به‌وسیله آن نامه، مردم این منطقه شیعه شدند و تا به امروز شیعه باقی مانده‌اند و از افتخارات شیعیان افغانستان است که با نامه امیرالمؤمنین علیه السلام شیعه شده‌اند و مردم این سرزمین، از شیعیانی هستند که همواره در راه اهل بیت علیهم السلام جان خود را تقدیم کرده‌اند.

در گذشته وقتی شیعیان به زیارت امام رضا علیه السلام مشرف می‌شدند، از هر چند نفر، یک نفر جان خود را در مرزها از دست می‌داد. در کتاب داستان‌های شگفت شهید آیت‌الله دستغیب از آقای مولوی حسن جان قندهاری، از عرفای معروف مشهد، داستانی را نقل می‌کنند که شخصی از افغانستان به زیارت امام رضا علیه السلام می‌رفت و در راه، همسرش موقع زایمان از دنیا می‌رود. نوزاد را در پناهگاهی گذاشته راهی مشهد می‌شود؛ اما در برگشت می‌بیند، گرگی از کودک او نگهداری می‌کند و به او شیر نیز می‌دهد! مولوی حسن جان شخصیتی بود که با مقام معظم رهبری، مرادواتی با او داشتند و وی از صاحبان کرامت بودند.

آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی رحمته الله بر وحدت اقوام مختلف از شیعه و سنی در افغانستان تأکید داشتند و تا حد زیادی در این امر موفق بودند. با اینکه ایشان از قوم هزاره و از منطقه‌ای خاص بودند؛ اما بعد از مرجعیت به‌صورت فرمانطقه‌ای و فراحری عمل می‌کردند و با اقدامات و محوریت ایشان، وضعیت وحدت شیعیان در افغانستان بسیار مطلوب شده بود و مردم حول محور ایشان اجتماع کرده بودند.

◦ **نگاهی تقریبی آیت‌الله محقق رحمته الله چگونه بود و ایشان در این جهت چه اقداماتی انجام دادند؟**

● ایشان روی مسئله وحدت شیعه و سنی حساس بودند تا وحدت بیشتر و اختلافات کمتر شود. برای نمونه در ابتدای کار به پایگاه و شبکه تلویزیونی شیخ حسن الله‌باری کمک می‌کرد و بعد از اینکه متوجه شدند، آنها بدر اختلاف در بین شیعیان و اهل سنت می‌کانند، همکاری و کمک خودشان را قطع کردند و رسماً اعلام کردند که مواضع آنها از نظر ما قابل قبول نیست و سخنرانی کردند. به‌همین دلیل آقای الله‌باری مدت‌ها در تلویزیون خودشان موضع گرفته و حتی نسبت به ایشان فحاشی می‌کرد. این مسئله نشان می‌دهد، ایشان تلاش می‌کردند وحدت شیعه و سنی خدشه‌دار نشود.

لذا وجود مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی رحمته الله در این قسمت بسیار مؤثر بود و در برابر اقدامات اختلاف‌برانگیز این شبکه‌ها ایستادگی می‌کردند که حاکی از تلاش ایشان در جهت وحدت شیعه و سنی در افغانستان بود.

◦ **در معرفی فرهنگ و تمدن دینی افغانستان اثر مکتوبی داشته‌اید؟**

● در حال حاضر بنده و همکاران، مشغول نگارش جلد سوم علمای شیعه غزنی هستیم و ممکن است، تا جلد پنجم نیز این کار ادامه پیدا کند. قبلاً هم یکی از علمای افغانستانی مقام قم، چندین جلد کتاب مشاهیر افغانستان را نوشته است. می‌توانیم این کار را به‌صورت جداگانه برای علما، شعرا و عرفای افغانستان انجام و در اختیار جامعه قرار بدهیم. بسیاری از محدثان شیعه، نظیر ابوخالد کابلی در افغانستان زندگی کرده‌اند. ما فهرستی از محدثان شیعه افغانستان را تهیه کردیم که تعداد آنها نزدیک به دویست نفر است؛ افرادی نظیر ابوخالد کابلی از یاران ائمه علیهم السلام بوده‌اند و اطلاعات آنها در لابلای کتب مختلف وجود دارد که نیاز به پرچسته کردن بیشتری دارد. این کار به‌سود جامعه است، چراکه فرهنگ و تمدن یک جامعه در لابلای کتاب‌ها وجود دارد. در این قسمت انتظار داریم، نهادهای فرهنگی جمهوری اسلامی و افراد دلسوز دست ما را بگیرند. امروزه استکبار جهانی به بهانه‌ها و اشکال مختلف، مشغول انجام امور فرهنگی در افغانستان است. نسل جوان افغانستان حتی از جنگ و جهاد در افغانستان اطلاع ندارند و زمانی که دشمن از واژه جنگ‌سالار استفاده می‌کند، همه مجاهدینی را که ۱۴ سال علیه ارتش سرخ شوروی جهاد کردند، هم جنگ‌سالار معرفی می‌کند؛ درحالی‌که آنها مجاهدین فی سبیل الله هستند. شهدای ما هم، نیاز به دسته‌بندی دارند. چقدر افراد زندانی شده یا مفقودالاث شدند و جا دارد، در فضای جمهوری اسلامی ایران و حضور علمای افغانستانی در قم و مشهد، این مطالب گردآوری شده و تاریخ مدون شیعه افغانستان تنظیم شود.

◦ **سخن پایانی**

واقعیت امر این است که به‌دلیل درگیر بودن افغانستان با بحران‌های متعدد، زمینه کارهای فکری و فرهنگی وجود نداشته است و فضای کار فرهنگی در افغانستان بسیار بکر و دست‌نخورده باقی مانده است؛ حتی این امکان وجود دارد که بسیاری از اسنادی که در طول دوران جهاد توسط گروه‌های جهادی ارائه شده است، نابود شده و از بین برود. خوب است نهادهای فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تلاش کنند و دست طلاب و دانشجویان افغانستانی را بگیرند تا کارهای عمده‌ای انجام شود.

گفت‌وگو و تنظیم: حمید کریمی

افجوزله

- سال بیست و یکم • شماره ۷۵۲
- دوشنبه ۲۵ اردیبهشت ۱۴۲۰
- ۱۲ صفحه • ۳۰۰۰ تومان

<div><div><div><div><div><div></div></div></div><div><div><div></div></div><div><div></div></div></div><div><div><div></div></div><div><div></div></div></div><div><div><div></div></div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div> <ul style="list-style-type: none">صاحب امتیاز: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه مدیر مسئول: محمدرضا برته سردبیر: رمضانعلی عزیزی با همکاری هیأت تحریریه <p>تلفن: ۳۲۹۰۰۵۳۸ • شماره: ۳۲۹۰۱۵۲۳ • صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۴۳۸۱</p> <ul style="list-style-type: none">نشانی: قم، بلوار جمهوری، کوچه ۲، پلاک ۱۵ پایگاه اینترنتی: www.ofoghhawzah.ir پست الکترونیک: info@ofoghhawzah.ir امور هنری: سید امیر سجادی کارشناس فنی چاپ: مصطفی اویسی • چاپ: صمیم ۴۴۵۳۳۷۱۵</div>

عطریار

سرکوی تو بود

غلامرضا سازگار

هر کجا پای نهادیم سرکوی تو بود

آنچه دیدیم و ندیدیم کل روی تو بود

سجده بر سنگ بلا برد
وضو ساخت زخون

هر که محراب نمازش خم
ابروی تو بود

چون معلم بخرد درس
جنون می آموخت

دل که دیوانه زنجیری گیسوی تو بود

پای هر قافله از خار رهت
آبلهداشت

دست هر سلسله بر سلسله موی تو بود

هر چه گفتم و نگفتم
حکایت ز تو داشت

آنچه خواندیم و نخواندیم
هیاهوی تو داشت

آسمان گشت به هر سوی و زمین بوس تو شد

مهر پروانه شمع رخ دلجوی تو بود

از بیابان عدم تا به گلستان وجود

همه جا باغ گل از نرگس
جاودی تو بود

غزل «میثم» بی دست و زبان را
بپذیر

که راغاز غزل خوان و ثناگوی تو بود

یادداشت

خاطرات قلمی/ ۹

استاد جواد محدثی

بخشی از خاطرات قلمی، به بعضی از کتاب‌ها و آثار مربوط می‌شود؛ از جمله کتاب «فرهنگ غدیر». یک بار تلفن خانه زنگ زد، گوشی را برداشتم، گفتند: از دفتر آیت‌الله خزعلی (شورای نگهبان) زنگ می‌زنم. ایشان می‌خواهد با شما صحبت کند. برایم شگفت‌انگیز بود. من با همه ارادتی که به ایشان داشتم، ارتباط و آشنایی خاصی میان ما نبود که ایشان به من زنگ بزنند. ایشان فرمود: من کتاب «فرهنگ غدیر» شما را خواندم؛ کتابی بسیار خوب و فشرده و کاربردی است. خداوند نثر و توفیقات شما بیفزاید! می‌خواستم از شما تقاضا کنم که با همین قلم و به‌همین سبک، کتابی الفبایی هم درباره موضوع مهدویت و امام زمان علیه السلام بنویسید. من به دوستان گفتم که تعدادی از فرهنگ غدیر از طرف بنیاد تهیه کنند و به علاقه‌مندان و مراکز مختلف اهدا شود تا مورد استفاده آنان هم قرار گیرد.

من با «بنیاد بین‌المللی غدیر» که زیر نظر ایشان فعالیت‌های مختلفی انجام می‌داد و در قم هم دفتری داشت، آشنا بودم. در «فرهنگ غدیر» هم، ذیل «مراکز غدیری» از آن یاد کرده بودم. مدتی گذشت، کتابی برایم آوردند با عنوان «تلخیص الغدیر» که خلاصه‌ای یک‌جلدی از ۱۱ جلد الغدیر مرحوم علامه امینی بود. وقتی بسته ارسالی را باز کردم، دیدم در صفحه داخلی آن، مرحوم آیت‌الله خزعلی با دست‌خط خود چنین نوشته است: باسمه تعالی. عزیز والا آقای محدثی گران‌قدر! به شما مدافع ولایت، به شما علاقه‌مند به اهل بیت، به شما که نثر و شعرتان مولا امیرالمؤمنین و اهل‌البیت علیهم السلام را یاری می‌نمایید، تقدیم می‌شود.

آنچه برایم بسیار جالب و انگیزه‌بخش و قابل احترام بود، این بود که یک فقیه نامدار و عالم انقلابی در آن سن بالا به طلبه‌ای چون من که در حکم شاگرد او محسوب می‌شدم، تلفن می‌کند و شخصاً از تألیفی که به موضوع مورد علاقه‌اش (غدیر ولایت) مربوط می‌شود، تقدیر و تشکر می‌کند و درخواست تألیف مشابه در مورد موضوع مهدویت دارد. این تواضع و تقدیر او و اهتمام به موضوعات مهم دینی، شایسته الگوبری می‌شود.

البته خودم از سال‌ها پیش در نظر داشتم که در کنار «فرهنگ عاشورا» و «فرهنگی غدیر»، کتابی هم با عنوان «فرهنگ انتظار» داشته باشم؛ ولی طرح آن از سوی ایشان مرا مصمم‌تر کرد که آن را جدی‌تر بگیرم. در فرصت سال‌های کرونا که کمتر بیرون می‌رفتم، فرصتی شد که آن اثر را هم تألیف کنم و به دست چاپ بپیارم. شاید تا وقتی که شما این یادداشت را می‌خوانید، از چاپ درآید، ان‌شاءالله. درسی که از این خاطره می‌گیرم، هم تقدیر از کسانی است که در بخشی و موضوعی خدمتی ارائه می‌کنند، هم تواضع علمی و نداشتن حجاب معاصرت در طرح نام و اثر دیگران، هم انگیزه‌آفرینی در کسانی که در زمینه‌هایی استعداد و توانمندی دارند و تشویق به نوشتن و غنا بخشیدن به فرهنگ مکتوب شیعه.

ادامه دارد...

پی‌نوشت‌ها

- فرهنگ الفبایی در موضوع ولایت، غدیر و علی علیه السلام و اهل بیت علیهم السلام در ۶۵۰ صفحه، نشر معروف، (چاپ اول ۱۳۸۴)؛
- مقصود، بنیاد بین‌المللی غدیر است که زیر نظر ایشان کارهای پژوهشی درباره غدیر و ولایت داشت؛
- کتابی در ۱۴۶۸ صفحه، تدوین محمدحسین شفیعی شاه‌وردی، نشر مؤسسه میراث النبوه، قم، ۱۴۲۷ق؛
- قم، نشر معروف.